

ROMÂNIA

Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București
www.avp.ro

Tel.: +40-21-312.71.01, Fax: +40-21-312.49.21, E-mail: avp@avp.ro

Tel. dispecerat: +40-21-312.71.34, E-mail: dispecerat@avp.ro

Domnului Adrian Voican, Președinte

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități

AVOCATUL POPORULUI
REGISTRATURĂ GENERALĂ
IEȘIRE Nr. *H30* / 21. IAN. 2025

RECOMANDAREA

Nr. *4* din *21. IAN. 2025*

privind conținerea în centrele rezidențiale destinate persoanelor adulte cu dizabilități

Instituția Avocatul Poporului s-a sesizat din oficiu (Dos. nr. 4102/07.02.2024) cu privire la aplicarea măsurilor de restricționare a libertății de mișcare în centrele rezidențiale destinate persoanelor adulte cu dizabilități, având în vedere :

- unele aspecte reclamate de mai multe direcții generale de asistență socială și protecția copilului cu privire la dificultățile cu care se confruntă personalul din centrele rezidențiale destinate persoanelor adulte cu dizabilități în cazul beneficiarilor ale căror episoade de auto și heteroagresivitate fac necesare măsuri de restricționare a libertății de mișcare, precum conținerea;

- recomandarea adresată statului român de către CPT- Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante care a urmat vizitei ad-hoc efectuate în România, în 2022¹, prin care se cerea autorităților române „să se asigure ca toate centrele rezidențiale de îngrijire din țară să elaboreze orientări scrise privind utilizarea măsurilor de restricționare a libertății de mișcare. Astfel de linii directoare ar trebui să precizeze care măsuri de restricționare pot fi utilizate, în ce circumstanțe pot fi aplicate, necesitatea unei evaluări preventive a riscurilor și explorarea unor alternative mai puțin restrictive.”² și

¹ În cadrul acestora au fost vizitate Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Costăna, Centrul de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Sasca Mică, Centrul de Recuperare și Reabilitare Persoane Adulte cu Dizabilități Păstrăveni și Centrul de Îngrijire și Asistență Mircești

² A se vedea CPT/Inf (2023) 28, para. 156. P.48, la <https://rm.coe.int/1680acbdde>, în care se sublinia și faptul că aceste instrucțiuni/proceduri ar trebui să conțină, de asemenea, secțiuni despre implicarea și consultarea diferitelor

- răspunsul autorităților române privind constituirea unui grup de lucru, la nivelul ANPDPD-Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, în scopul elaborării procedurii privind *tehnicele de deținere în siguranță și măsurile de restricționare a libertății de mișcare*, procedura urmând a fi supusă *consultării DGASPC-urilor și societății civile pentru sugestii*, după care urmând a fi publicată în Monitorul Oficial al României, ca instrucțiune generală valabilă.

- faptul că, din adresele DGASPC-urilor, reiese că beneficiarii, cei mai mulți diagnosticați cu afecțiuni neuropsihice grave, manifestă serioase tulburări de comportament și deficiențe de comunicare de natură să zădărnicească alte intervenții din partea personalului și să pună în pericol viața lor sau a altor persoane din jur;

- elaborarea și aplicarea, la nivelul centrelor, a unor proceduri privind conțenționarea beneficiarilor, care prevăd ca măsurile de restricționare a libertății de mișcare să fie efectuate doar la recomandarea medicului psihiatru, cu respectarea strictă a prevederilor Legii nr. 487/2002 privind sănătatea mintală și protecția persoanelor cu tulburări psihice (și ale normelor de aplicare a acestei legi);

- lacunele legislative existente, la acest moment, cu privire la aplicarea măsurilor de restricționare a libertății de mișcare în centre. Astfel, în prezent, DGASPC-urile acordă servicii categoriei de beneficiari la care facem referire la nivelul centrelor de abilitare și reabilitare neuropsihiatrică (CARN-uri), multe dintre acestea fiind foste CRRN-uri- centre de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică³. Această stare de lucruri induce probleme de legalitate a măsurilor de restricționare a libertății de mișcare care pot fi luate în centre, dat fiind că prevederile din *Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice*, republicată se aplică doar pacienților din unitățile de psihiatrie și persoanelor admise în centre de recuperare și reabilitare;

- **problemele întâmpinate în practică**⁴, la nivelul acestor centre rezidențiale pentru persoane adulte cu dizabilități,

- dispozițiile **art. 50 din Constituția României**, privind *Protecția persoanelor cu handicap*, precum și de prevederile **art. 14 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități** ratificată de România prin Legea nr. 221/2010 și

- **rolul instituției Avocatul Poporului**, stabilit prin Constituția României și *Legea 35/1997 de organizare și funcționare a instituției*, republicată.

În acest context am solicitat conducerii ANPDPD să ne comunice **un punct de vedere** privitor la problema conțenționării în centre **și informații actuale privind stadiul lucrărilor**

categorii de personal înainte de aplicarea acestora, recomandare medicală și intervenția asistenței medicale, înregistrarea măsurii, monitorizarea și reevaluarea periodică, supravegherea necesară și formularele de consimțământ; ar trebui asigurat personalul de îngrijire cu pregătire inițială și continuă privind utilizarea măsurilor de restricționare a libertății de mișcare.

³ Cu toate acestea, subzistă încă centrele de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică, aspect subliniat și de CPT-Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante ca inducând probleme.

⁴ Deși procedurile la nivelul centrelor au suferit schimbări (nu se mai aplică măsura conțenționării, ci se apelează Serviciul de Urgență 112 pentru transportarea beneficiarului la un spital de psihiatrie, în vederea internării și a primirii unui tratament adecvat), nu s-a găsit soluția optimă pentru cazurile grave (există inconveniente legate de distanța mare dintre unele centre rezidențiale și spitale, care întârzie până la o oră sosirea mașinii ambulanței, timp în care criza beneficiarului nu poate fi ținută sub control)

Grupului de lucru constituit la nivelul ANPDPD, respectiv concluziile (fie și parțiale) către care au condus/conduc lucrările grupului.

În urma demersurilor Avocatului Poporului, ANPDPD a răspuns prin Adresa nr. 6989/6996/ANPDPD/13.03.2024, înregistrată la instituția Avocatul Poporului sub nr. 8698/15.03.2024.

Cu privire la **activitatea Grupului de lucru care lucrează la elaborarea unei instrucțiuni care vizează tehnicile de deținere în siguranță și măsurile de restricționare a circulației în serviciile sociale rezidențiale destinate îngrijirii persoanelor adulte cu dizabilități aflate în subordinea direcțiilor generale de asistență socială și protecția copilului județene/locale ale sectoarelor municipiului București (și în coordonarea metodologică a ANPDPD), am fost informați că această activitate nu se desfășoară în acest moment, întrucât ANPDPD s-a confruntat, în ultimul an, cu o **fluctuație semnificativă de personal și în continuare rămâne cu un număr extrem de redus de posturi în comparație cu necesarul autorității.****

Totodată, în răspuns se menționează că **reprezentanții ANPDPD fac parte din Grupul de lucru constituit la nivelul Cancelariei Prim-ministrului, în vederea analizării raportului Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante și că acest Grup de lucru a elaborat Proiectul Planului de Acțiune pentru perioada 2024-2029 pentru executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului în domeniul sănătății mintale; Planul de Acțiune privind Sănătatea Mintală cuprinde **măsuri, acțiuni specifice, responsabili și termene de realizare**, la Măsura III. MĂSURI LEGISLATIVE, Acțiunea specifică 12, fiind prevăzută modificarea Ordinului Ministrului Muncii și Solidarității Sociale nr. 82/2019 privind aprobarea standardelor specifice minime de calitate obligatorii pentru serviciile sociale destinate persoanelor adulte cu dizabilități.**

Autoritatea sublinia că **ANPDPD și-a asumat răspunderea ca, până la finalul trimestrului IV al anului 2024, cu sprijinul Ministerului Sănătății, să elaboreze elementele de specificitate cu privire la abordarea -în cadrul serviciilor sociale- a problematicii persoanelor cu handicap mintal și psihic, cu referire directă la tehnicile care pot fi aplicate în siguranță, până la intervenția serviciilor medicale de urgență în situațiile de criză ale beneficiarilor.**

De asemenea, ANPDPD arăta că este preocupată de **completarea și modificarea procedurilor în serviciile sociale, cu respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități beneficiare, în sensul înlăturării măsurilor restrictive, a evitării neglijenței și a relexorilor tratamente, a creșterii profesionalizării personalului care lucrează cu și pentru persoane cu dizabilități.**

Întrucât acțiunea specifică are ca termen de implementare perioada 2024 -2027, autoritatea a precizat că, **pe măsura ce ANPDPD va parcurge etapele preconizate, o informare cu privire la stadiul acțiunilor specifice va fi transmisă și instituției Avocatul Poporului⁵,**

⁵ Dacă aceasta nu va fi informată în mod direct de către Grupul de lucru constituit pentru analizarea raportului Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante de la nivelul Cancelariei Prim-ministrului, care va asigura și monitorizarea implementării Planului de Acțiune pentru perioada 2024-2029 pentru executarea hotărârilor.

Prin Adresa de răspuns nr. 33929/ANPDPD/06.11.2024, înregistrată la instituția noastră sub nr. 34740/7.11.2024, ANPDPD ne-a comunicat că **a demarat procesul de modificare al standardelor de calitate din servicii sociale la nivelul MMSS, ANPDPD urmând să modifice și să completeze elementele de specificitate corespunzătoare serviciilor sociale destinate persoanelor adulte cu dizabilități, cu sprijinul Băncii Mondiale și al experților externi din rândul furnizorilor de servicii sociale privați și ai celor din organizațiile care militează pentru drepturile persoanelor cu dizabilități și ale drepturilor omului. Aceste elemente de specificitate fac referire directă la tehnicile care pot fi aplicate în siguranță până la intervenția serviciilor medicale de urgență în situațiile de criză ale beneficiarilor, persoane cu handicap mintal și psihic.**

Deși din răspunsul ANPDPD rezultă că autoritatea este implicată în acțiuni privind îmbunătățirea serviciilor sociale destinate persoanelor adulte cu dizabilități și a cadrului legal, acestea sunt de durată, iar evenimente care să solicite luarea imediată a unei decizii de către personalul din centre, care interacționează cu beneficiari cu dizabilități neuro-psihice grave, pot apărea oricând. Astfel, apreciem că este imperios necesară **emiterea unei instrucțiuni/informări/alt instrument de lucru⁶ care să ghideze până atunci DGASPC-urile și personalul din centre.**

Gestionarea cazurilor dificile nu poate aștepta să fie definitivat cadrul legal și/sau să se împlinească termenele de implementare a Planului Național de acțiune privind sănătatea mintală, iar soluția tehnică trebuie concepută astfel încât să răspundă și celor mai grave cazuri pe care le-au avut de gestionat autoritățile .

Un astfel de caz s-a aflat în atenția Avocatului Poporului care s-a sesizat din oficiu după publicarea unui articol referitor la o **tânăra de ani, ⁷, cu dizabilități grave, conțenționată în centre rezidențiale și mai apoi spitalizată timp de 7 luni, în lipsa unei soluții de îngrijire adecvată a sa într-un centru rezidențial sau în comunitate.**

Tânăra, diagnosticată cu **cu comportamente** și aflată în evidența Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Sector 6, București, fusese găzduită **în mai multe centre rezidențiale pentru adulți cu dizabilități din țară.** Însă gravitatea tulburărilor manifestate de aceasta a condus la imposibilitatea continuării îngrijirii tinerei, în condiții legale, într-un centru rezidențial pentru persoane adulte cu dizabilități, dat fiind că medicul psihiatru recomandase **conțenționarea, iar aceste centre nu sunt abilitate să aplice conțenționarea beneficiarilor.**

Drept consecință, **tânăra a rămas internată timp de 7 luni în Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof Dr. Alexandru Obregia”, fiind apoi externată și transferată la Centrul de Abilitare și Reabilitare pentru Persoanele Adulte cu Dizabilități - CABR "Uverturii".**

⁶ În sensul atribuțiilor specifice ale ANPDPD, prevăzute la art. 7 alin (2), lit.f) din HG nr. 234/2002 privind atribuțiile, organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități.

⁷ Sesizarea din oficiu nr.12634/17.04.2024. În vederea soluționării acestui dosar, au fost întreprinse demersuri la D.G.A.S.P.C. Sector 6, la Spitalul Clinic de Psihiatrie „Prof Dr. Alexandru Obregia, la Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, la Spitalul Universitar de Urgență București, la Ministerul Sănătății, iar în data de 27.06.2024 a fost efectuată o anchetă la Centrul de Abilitare și Reabilitare pentru Persoanele Adulte cu Dizabilități "Uverturii".

Întrucât comportamentul și al acesteia nu se putea corecta farmacologic, echipa multidisciplinară, constituită la nivelul spitalului pentru analizarea acestui caz dificil, a formulat recomandări de îngrijire a tinerei într-un mediu atraumatic, sub supraveghere permanentă și cu evaluarea sa periodică, în vederea stabilirii formulei terapeutice adecvate.

Nu se știe dacă centrul la care a fost transferată ar fi constituit un spațiu adecvat nevoilor sale, tânăra încetând din viață, la scurt timp.

Acest caz tragic reunește mai multe aspecte în legătură cu clarificarea cărora instituția Avocatul Poporului s-a sesizat și a întreprins demersuri pe lângă autoritățile statului, unul dintre acestea fiind (ne)legalitatea conțenționării în centre pentru adulți cu dizabilități. Totodată demonstrează imperativitatea găsirii unei soluții de către autoritățile de resort, fie și tranzitorie (până la luarea altor măsuri, asumate prin Planul Național de Sănătate Mintală sau Programul Incluziune și Demnitate Socială), de natură să răspundă nevoilor persoanelor adulte cu grave dizabilități.

În considerarea rolului său, de autoritate de coordonare, la nivel central, a activităților de protecție și promovare a drepturilor persoanelor cu dizabilități⁸, ANPDPD trebuie să furnizeze îndrumare și sprijin adecvat direcțiilor generale de asistență socială și protecția copilului, atunci când acestea se confruntă cu situații greu de gestionat (așa cum au fost semnalate de către DGASPC Sector 6, DGASPC Sector 2 și DGASPC Mureș etc.) și insuficient reglementate, informând în acest sens toate DGASPC-urile.

Față de cele mai sus expuse, în temeiul prevederilor art. 59 din Constituția României și ale art. 24 alin. (1) și (2) din *Legea nr.35/1997 privind organizarea și funcționarea Avocatului Poporului*, republicată și în vederea realizării scopului constituțional și legal al Avocatului Poporului, privind apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice, în raporturile acestora cu autoritățile publice, emit prezenta

RECOMANDARE

1. Președintele ANPDPD va transmite o instrucțiune/informare/alt instrument de lucru către direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului, referitor la nelegalitatea aplicării măsurilor de conțenționare în centre rezidențiale, cu indicarea procedurii de intervenție în situația confruntării personalului cu cazuri grave, precum cel al tinerei

Instrucțiunea va avea rol de măsură tranzitorie, până la definitivarea unui cadru legal comprehensiv, care să fie adoptat sa cu celeritate, în vederea protecției corespunzătoare a drepturilor persoanelor cu dizabilități neuropsihice grave.

Soluția tehnică va fi concepută astfel încât să răspundă și celor mai grave cazuri pe care le-au avut de gestionat autoritățile.

2. Președintele ANPDPD va iniția/susține orice măsuri de optimizare a legislației în vederea găsirii unor soluții eficiente pentru cazurile complexe precum cel al tinerei

⁸ Dar și de autoritate de coordonare a procesului de dezinstituționalizare și de prevenire a instituționalizării persoanelor adulte cu dizabilități.

, prin promovarea unei cooperări eficiente cu toate autoritățile implicate (spitale, ministere, autoritățile publice locale etc), clarificarea cadrului legal și îmbunătățirea standardelor de calitate pentru serviciile sociale, inclusiv cele din unitățile medico-sociale de psihiatrie.

3. Președintele ANPDPD va informa instituția Avocatul Poporului, în termen de 45 de zile, privitor la însușirea Recomandării și măsurile care au fost/vor fi dispuse.

**Avocatul Poporului,
Renate WEBER**

